

Список використаної літератури:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол.ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь, 2002.
2. Про аудиторську діяльність: Закон України № 3125-XII від 22 квітня 1993 р. // ВВР. – 1993. – № 23. – Ст. 243.
3. Про оцінку майна, майнових прав і професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України № 2658-III від 12 липня 2001 р. // ВВР. – 2001. – № 47. – Ст. 251.
4. Про адвокатуру: Закон України № 2887-XII від 19 грудня 1992 р. // ВВР. – 1993. – № 9. – Ст. 62.
5. Про податок з доходів фізичних осіб: Закон України від 22 травня 2003 р. № 889-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=889-15>.
6. Методика підготовки інформації про державні послуги / Головне управління державної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.guds.gov.ua.
7. Навроцький В. О. Кримінально-правова оцінка експертної діяльності в Україні // Вісник Запорізького державного університету. – 2003. – № 1. – С. 118-122.
8. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // ВВР. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112.
9. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо визначення собівартості платних адміністративних послуг: Наказ Міністерства економіки України № 329 від 28 верес. 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
10. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів надання адміністративних послуг: Наказ Міністерства економіки України № 219 від 12 лип. 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
11. Про заходи щодо упорядкування державних, у тому числі адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України № 737 від 17 лип. 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
12. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 90-р від 15 лют. 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
13. Професійна діяльність // Вікіпедія: Вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>
14. Самозайнята особа // Вікіпедія: Вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>
15. Хожило І., Серьогін С. Адміністративні та соціальні послуги органів державної влади в Україні: нормативно-правове забезпечення // Вісн. держ. служби України. – 2008. – № 4. – С. 50-55.

Надійшла до редакції 10.01.2012

КУБРАК Р.М., здобувач
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.8

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ В МЕЖАХ УСТАНОВИ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ ІЗ ЗАСУДЖЕНИМИ, ЯКІ МАЮТЬ ПСИХІЧНІ ВІДХИЛЕННЯ

Розглянуто проблемні питання та особливості організації соціально-виховної роботи із засудженими з психічними відхиленнями, які відбувають покарання у виправних колоніях.

Ключові слова: психічні відхилення, установи виконання покарань, дисциплінарні заходи стягнення, заходи заохочення, суспільно корисні зв'язки, соціально-виховна робота, виправлення, ресоціалізація.

Рассматриваются проблемные вопросы организации социально-воспитательной работы с осужденными к лишению свободы лицами с психическими отклонениями, которые отбывают наказание в исправительных колониях.

Ключевые слова: психические отклонения, учреждения исполнения наказаний, дисциплинарные меры взыскания, меры поощрения, общественно полезные связи, социально-воспитательная работа, исправление, ресоциализация.

This article discusses the problematic issues of organization of social and educational activi-

ties for persons sentenced to imprisonment for a definite period of men and women with mental disabilities, who are serving sentences in penal colonies.

Keywords: *mental disorders, penal institutions, the disciplinary penalties, incentives, public utility communication, social and educational work, correction, resocialization.*

За даними вибіркового дослідження, проведених в Україні за останні роки, близько 30 % злочинців на момент вчинення злочину мали психічне захворювання [1, с. 120].

У 184 установах виконання покарань (далі – УВП) та слідчих ізоляторах у першій половині 2011 р. трималося понад 157 тис. засуджених та осіб, взятих під варту [2; 3], з них близько 12 тис. засуджених мають психічні відхилення та перебувають на диспансерному обліку в лікаря-психіатра. У слідчих ізоляторах таких – 6756 осіб, що становить близько 12 % від загальної кількості осіб, які тримаються в УВП та слідчих ізоляторах. Виходячи з цього, адміністрація УВП повинна забезпечити організацію виховного процесу даної категорії засуджених з урахуванням особливостей їхньої психіки.

Окремі питання соціально-виховної роботи із засудженими висвітлені в наукових працях М.А. Галагузової, С.А. Ветошкіна, О.І. Зубова, Т.А. Денисова, С.А. Лузгіна, М.І. Кузнєцова, В.П. Петкова, В.В. Леня, С.А. Кузіна, Ю.М. Антоняна та ін. Проте і на сьогодні науковцями та практичними працівниками органів і установ виконання покарань ведеться пошук раціональної організації та впровадження ефективних методів виховного впливу на засуджених.

Метою даної роботи є визначення особливостей організації соціально-виховної роботи в межах УВП із засудженими чоловіками та жінками, які мають психічні відхилення, з урахуванням особливостей їх психіки.

Єдиного визначення поняття соціально-виховної роботи в сучасній юридичній літературі немає.

Статтею 123 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) соціально-виховна робота визначається як цілеспрямована діяльність персоналу органів і УВП та інших соціальних інституцій для досягнення мети виправлення і ресоціалізації засуджених [3, с. 32]. Виходячи з даного визначення, метою соціально-виховної роботи із засудженими є виправлення та ресоціалізація останніх.

Стаття 50 Кримінального кодексу України (далі – КК України) визначає як мету покарання не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами [4, с. 99].

У ст. 6 КВК України вперше на законодавчому рівні закріплено поняття виправлення засудженого як процес позитивних змін, які відбуваються в його особистості та створюють у нього готовність до самокерованої правослухняної поведінки [5, с. 4].

Виправлення полягає в тому, щоб шляхом примусового впливу на засудженого внести корективи до його соціально-психологічних властивостей, нейтралізувати негативні настанови, змусити додержуватися положень закону про кримінальну відповідальність, а ще краще, нехай навіть під страхом покарань, прищепити повагу до закону [5, с. 28]. Процес виправлення значно ускладнюється, коли йдеться про засуджених, у яких наявні психічні відхилення.

При здійсненні виховної роботи із засудженими з психічними відхиленнями необхідно перейти від кримінально-репресивного впливу на особу до виправно-ресоціалізаційного та запобіжного з метою недопущення вчинення нових злочинів засудженими [6, с. 8].

Сутність соціально-виховної роботи, на думку Т.А. Денисової, полягає в докорінній зміні сформованих антигромадських і антиморальних поглядів, тенденцій, схильностей, звичок та в одночасному формуванні нової поведінки, що відповідатиме суспільним та моральним вимогам до особистості людини [7, с. 237].

Як, у свою чергу, зазначили В.Г. Деєв і М.П. Прокопов, виправлення як процес передбачає послідовну зміну психолого-педагогічних операцій, спрямованих на усунення у психології особистості засуджених частково деформованих рис і якостей при чітко вираженій схильності до самовиховання, викорінення причин, які були підставою вчинення злочину [8, с. 72]. Засуджений, який відбував покарання в УВП, не сформувався відразу як злочинець. Як правило, цьому передував значний період часу, протягом якого особа формувалася як особистість, набуваючи індивідуальні риси, формуючи усталені варіанти антисуспільної поведінки, зневагу до норм моралі, вимог закону, які згодом трансформувалися в стійку антисуспільну злочинну дія-

льність, призвели до вчинення одиночного, а подекуди й декількох злочинів.

З проведених нами бесід із засудженими з психічними відхиленнями, вивчення та аналізу їх особових справ встановлено, що у 89 % засуджених вчиненню злочину передувало ведення антисуспільного способу життя, зловживання спиртними напоями та систематичне вживання наркотичних речовин. На це звертає увагу і В.П. Петков, котрий зазначає, що під впливом токсичної дії вжитих речовин, життєвого клімату в мікросередовищі засуджених відбувається деградація особистості, зникають індивідуальні особливості і риси [9, с. 20].

Іншою складовою мети соціально-виховної роботи є ресоціалізація, що визначається ст. 6 КВК України як свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві.

На думку деяких вчених, ресоціалізація являє собою процес, що має достатню тривалість у часі і в більшості випадків так і не досягається або завершується значно пізніше, тобто в жодному разі не може бути реалізована в період виконання – відбування кримінального покарання [10, с. 72].

З проаналізованого нами матеріалу, зібраного під час проведення дослідження, встановлено, що 55,18 % засуджених із психічними відхиленнями чоловіків та 43,2 % жінок були умовно-достоково звільнені від відбування покарань з УВП або звільнені від покарання з випробуванням. Тобто адміністрацією УВП визначено, що засуджені стали на шлях виправлення, довели своє виправлення та не становлять для суспільства небезпеки. Під час відбування встановленого судом кримінального покарання в УВП засуджені характеризувались позитивно, брали активну участь у суспільному житті установи, сумлінно ставилися до праці і заохочувались адміністрацією установ під час відбування кримінального покарання. Але незважаючи на це, 82% засуджених, які були умовно-достоково звільнені від відбування покарання або звільнені від відбування покарань з випробуванням, у період невідбутої частини покарання або протягом іспитового строку покарання були притягнуті до кримінальної відповідальності за вчинення нового злочину або не виконали покладених на них обов'язків. При цьому 2,67 % засуджених чоловіків і 4,8 % жінок із психічними відхиленнями під час відбування кримінального покарання в УВП вчинили інший злочин, а саме передбачені ст. 391 КК України «Злісна непокоря вимогам адміністрації виправної установи», ст. 392 КК України «Дії, що дезорганізують роботу виправних установ» та ст. 393 КК України «Втеча з місця позбавлення волі або з під варті». Ці засуджені мали складнощі з адаптацією до умов перебування в УВП, психологічною сумісністю з іншими засудженими, під час відбування покарання допустили понад 30 порушень режиму тримання та неодноразово притягувалися до дисциплінарної відповідальності, в тому числі неодноразово поміщувалися до дисциплінарного ізолятора та переводилися до приміщень камерного типу, але вказані заходи очікуваних результатів не дали і засуджені були притягнуті до кримінальної відповідальності. З наведеного вище можна зробити висновок, що проведена виховна робота з даною категорією засуджених виявилася безрезультатною та не досягла своєї мети.

Дослідження умов, що сприяють вчиненню засудженими злочину, має важливе значення при проведенні заходів виховного впливу.

Так, за спільним визначенням наших психологів, стан ізоляції викликає у людей психічні порушення, головним чином в емоційній сфері. Тривога, страх, апатія, посилена дратівливість, зниження працездатності – всі ці негативні порушення психіки є неминучим супутником фізичної ізоляції [8, с. 62]. У засуджених з психічними відхиленнями їх ускладнення посилюється, в результаті чого 27 % засуджених чоловіків та 12 % жінок під час відбування покарання в УВП неодноразово направлялися для проходження курсу лікування у спеціалізовані психіатричні лікувальні заклади при установах Державної кримінально-виконавчої служби України.

Соціально-виховна робота із засудженими – врегульована (закріплена) правовими нормами кримінально-виконавчого законодавства цілеспрямована, послідовна діяльність персоналу органів та установ виконання покарань та суспільства для досягнення мети виправлення і ресоціалізації засуджених [11, с. 164].

Соціально-виховну роботу можна умовно поділити на дві складові: соціальну та виховну.

Розглядаючи першу складову, зазначимо, що діагностична функція соціальної роботи

покликана виявляти окремі соціальні аномалії в певному мікросоціумі, конкретизувати проблему клієнта та виявляти його індивідуальні особливості [12, с. 9]. Стосовно засуджених із психічними відхиленнями в умовах УВП – це виявлення факторів, які ускладнюють їх спілкування з іншими засудженими у відділенні СПС, виробничій бригаді, встановлення, підтримання або поновлення соціально корисних зв'язків з рідними та близькими.

Соціальне виховання – цілеспрямовано керований процес соціального розвитку, соціального формування особистості; допомога людині в засвоєнні та прийнятті нею моральних норм, які склалися в сім'ї та суспільстві, прийнятті правових, економічних, громадянських і побутових відносин; цілеспрямоване виховання людини з урахуванням її особистісно-соціальних проблем і відповідних потреб середовища, що її оточує в процесі життєдіяльності [12, с. 30]. Цей напрям соціальної роботи має більш перспективний результат, якщо це стосується осіб молодіжного віку (до 35 років).

Психіка людини, особливо дорослої (після 35 років), з характером, що вже склався, є велими консервативною і відносно сталою щодо зовнішнього впливу [8, с. 617].

Результати наших досліджень дозволили встановити особливості вікового складу осіб з психічними відхиленнями, які тримаються в УВП. Так, серед загальної кількості засуджених з психічними відхиленнями особи молодіжного віку становлять: у жінок – понад 47 %, у чоловіків – 53 %; похилого віку – близько 10,5 % та 5 % відповідно.

Важливе значення в процесі ресоціалізації засуджених з психічними відхиленнями має соціальна реабілітація, що визначається як комплекс заходів, спрямованих на відновлення порушених чи втрачених індивідом суспільних зв'язків і відносин внаслідок стійкого розладу функцій організму (інвалідність), зміни соціального статусу (люди похилого віку, безробітні, біженці, хворі). Метою соціальної реабілітації є повернення особистості до суспільно корисної діяльності, формування позитивного ставлення до життя, праці, навчання [12, с. 32]. Значна частина засуджених з психічними відхиленнями внаслідок захворювання, засудження, перебування в УВП, ізоляції від суспільства втратили суспільно корисні зв'язки, дезадаптовані в соціумі, вважають безперспективним перебування як в установі, так і за її межами. 97 % засуджених із психічними відхиленнями до засудження не працювали, 58 % не мають рідних, не підтримують або підтримують нестійкі суспільно корисні зв'язки з рідними та близькими, 89 % неодружені та не мають дітей.

Метою соціально-виховної роботи із засудженими, згідно зі ст. 123 КВК України, є формування та закріплення в засуджених прагнення до заняття суспільно корисною діяльністю, сумлінного ставлення до праці, дотримання вимог законів та інших прийнятих у суспільстві правил поведінки, підвищення їх загальноосвітнього і культурного рівнів.

Важливу роль у процесі виправлення засудженої особи відіграє її ставлення до скоєного злочину. При проведенні дослідження нами встановлено, що 78 % засуджених із психічними відхиленнями, які відбувають встановлені судом кримінальні покарання в УВП, визнали свою провину у вчиненому злочині повністю, 22 % визнали свою провину частково або взагалі вважають, що вони невинні у вчиненому злочині, за який відбувають кримінальне покарання, а тому й покарання, за їх переконанням, є несправедливим та незаконним; це, безумовно, унеможливує досягнення мети покарання.

Практика роботи установ виконання покарань показує, що виховні заходи з метою переконання і виправлення засуджених повинні будуватися на глибокому виявленні індивідуальних особливостей злочинця.

Начальник відділення соціально-психологічної служби (далі – СПС) є ключовою фігурою в організації виховного процесу.

Проведення заходів виховного характеру із засудженими, які мають психічні відхилення, потребує від начальників відділень тісної взаємодії з іншими службами та структурними підрозділами кримінально-виконавчої установи (далі – КВУ), зокрема, з психологами, психіатрами, працівниками підприємства установи.

Організація виховної роботи із засудженими даної категорії повинна передбачати збір та аналіз інформації довідкового характеру, яку начальник відділення СПС може отримати методом збирання незалежних характеристик, вивчення думки інших фахівців та осіб персоналу установи в галузі психіатрії, якщо вони залучаються до процесу лікування та діагностики засу-

джених, ретельного вивчення особової справи засудженого та аналізу отриманої інформації.

Важливе значення в процесі виправлення засуджених має раціональний вибір форм, методів та засобів соціально-виховної роботи.

Зокрема, під основними засобами виправними та ресоціалізації О.Г. Колб розуміє закріплені в нормативно-правових актах форми впливу на особистість засуджених, напрями діяльності УВП та останнього, що забезпечують процес позитивних змін і свідоме відновлення особи в соціальному статусі повноправного члена суспільства. Засіб виправлення – це система прийомів, знарядь і форм впливів, зазначених у законі, що застосовується суб'єктами виконання покарань до засуджених для досягнення мети їх виправлення і ресоціалізації [13, с. 11]. Важливе місце серед них посідає застосування персоналом УВП з метою корегування поведінки засуджених заходів заохочення та стягнення. Стосовно дисциплінарної практики нами встановлено, що в процентному співвідношенні засуджені з психічними відхиленнями під час відбування кримінального покарання в УВП притягалися до дисциплінарної відповідальності за вчинення порушень режиму тримання: від 1 до 5 раз – 37,38 %, від 6 до 15 раз – 14,24 %, понад 15 раз – 12,49 %; 35,92 % засуджених взагалі не притягувалися до дисциплінарної відповідальності; заохочувалося 7,12 % засуджених. У жінок від 1 до 5 раз притягувалися до дисциплінарної відповідальності 38,4 % засуджених, від 6 до 15 раз – 24 %, понад 15 раз – 9,6%; 28 % жінок не мали дисциплінарних стягнень, 9,6 % були заохочені.

При визначенні ступеня виправлення засудженого необхідно приділяти особливу увагу ставленню засудженого до завданих в результаті вчинення ним злочину збитків. Слід визначити, чи мало місце добровільне дострокове погашення засудженою особою позовних вимог за виконавчими листами, що характеризує рівень усвідомлення, осмислення засудженим своєї провини перед суспільством, потерпілими від злочину. Хотілося б зазначити, що 37,38 % засуджених чоловіків із психічними відхиленнями мають невідшкодовані позови у розмірі від 300 до 130000 грн.; стосовно жінок ця цифра становить 19,2 %, а суми завданих збитків коливаються від 134 до 6250 грн.

При виборі методів та форм виховної роботи необхідно враховувати освітній рівень засуджених. Більшість із досліджених нами засуджених, які мають психічні відхилення, а саме 36,49 %, отримали загальну середню освіту, 30,06% – неповну загальну середню освіту, 28,49 % закінчили професійно-технічні училища, 4,45 % засуджених мали вищу освіту. 79 % осіб даної категорії на момент вчинення злочину не мали спеціальності.

На нашу думку, виховна робота із засудженими з психічними відхиленнями повинна проводитись переважно в індивідуальних та групових формах. Масові форми виховної роботи з даною категорією є менш ефективними.

Проте це не включає можливості їх комбінування з двома попередньо зазначеними. І тільки при комплексному їх застосуванні можливо досягнути найефективнішого результату.

Виправлення засуджених, які мають психічні відхилення, повинно включати й усунення або ж мінімізацію дефектів психіки, а тому виховний процес із даною категорією засуджених повинен мати комплексний характер, що передбачає перш за все тісний взаємний зв'язок соціально-профілактичних, регламентно-профілактичних, медико-профілактичних, медико-реабілітаційних, діагностичних заходів.

Список використаної літератури:

1. Даньшин И.М. Общетеоретические проблемы криминологии: Монография. – Харьков, 2005.
2. Про організацію виконання рішень колегії Державної пенітенціарної служби України: Протокол засідання колегії Державної пенітенціарної служби України № 6 РК, затв. наказом Державної пенітенціарної служби від 28.07.2011 року № 272.
3. Кримінально-виконавчий кодекс України. – К., 2011.
4. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / За ред. С.С. Яценка. – К., 2002.
5. Кримінально-виконавчий кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. А.Х. Степанюка. – Х., 2005.
6. Журавська З.В. Віктимологічні засади боротьби зі злочинністю у місцях позбавлення волі: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. – К., 2010.
7. Денисова Т.А. Покарання: кримінально-виховний аналіз: Монографія. – Запоріжжя, 2007.
8. Деев В.Г., Прокопов М.Г. Организация воспитательной работы с осужденными: Монография. – М., 1981.

9. Петков В.П. Карально-виховної роботи вплив на рецидивістів та його роль у зміцненні дисципліни в установах виконання покарань: Монографія. –Х., 1996.-98с.
10. Степанюк А.Х., Четверикова О.С., Яковець І.С. Ефективність діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України: Наук.-практ. посібник. – Х., 2009.
11. Засоби виправлення і ресоціалізації засуджених до позбавлення волі: Монографія / За заг. ред. д.ю.н. , проф. А.Х. Степанюка. – Х., 2011.
12. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / За заг. ред. І.Д. Зверєвої, Г.М. Лактіонової. – К., 2004.
13. Колб О.Г. Установа виконання покарань як суб'єкт запобігання злочинам: Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. – К., 2007.

Надійшла до редакції 08.12.2011

ЛОКТИОНОВА В.В., викладач
(Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського)

УДК 343.13

ОЗНАКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ЗЛОЧИНУ ТА МІСЦЕ СЕРЕД НИХ ЗЛОЧИННИХ НАСЛІДКІВ

Проаналізовано ознаки та значення об'єктивної сторони злочину, розглянуто значення і місце злочинних наслідків серед ознак об'єктивної сторони злочину.

Ключові слова: склад злочину, ознаки об'єктивної сторони злочину, об'єктивна сторона злочину, злочинний наслідок.

Анализируются признаки и значение объективной стороны преступления, рассматриваются значение и место преступных последствий среди признаков объективной стороны преступления.

Ключевые слова: состав преступления, признаки объективной стороны преступления, объективная сторона преступления, преступное последствие.

In this article the indications and sense of objective side of crime are analyzed. The sense and role of the criminal consequence among the indications of objective side of crime is considered.

Key words: the content of crime, indications of objective side of crime, objective side of crime, criminal consequence.

Будь-яке злочинне посягання, певним чином впливаючи на матеріальний світ, має свою зовнішню сторону. Як кримінальний делікт розглядається тільки діяння, що знаходить своє відображення в зовнішньому світі і заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди суспільним відносинам. З цієї причини обов'язковою ознакою складу злочину визнається об'єктивна сторона, що вміщує основні зовнішні ознаки злочину.

При кваліфікації будь-якого злочину об'єктивна сторона злочину відіграє важливу роль. Вона є передумовою підстави кримінальної відповідальності, а також підставою розмежування складів злочинів. Проблема об'єктивної сторони злочину в радянській кримінально-правовій літературі присвятили праці такі вчені-юристи, як А.А. Тер-Акопов, Л.Д. Гаухман, М.І. Ковальов, В.М. Кудрявцев, Н.Ф. Кузнецова, А.В. Наумов, А.А. Піонтковський, Г.В. Тимейко, Т.В. Церетелі та інші. Але питання ролі та місця наслідків в об'єктивній стороні злочинного посягання й досі залишаються дискусійними.

Виходячи з цього, метою нашого дослідження оберемо аналіз ознак об'єктивної сторони злочину та визначення місця і ролі серед них злочинних наслідків.

Поділ у людській поведінці об'єктивного і суб'єктивного та віднесення діяння до об'єктивних ознак мають дещо умовний характер, на що зазвичай вказується при дослідженні об'єктивної і суб'єктивної сторін, але подібний підхід давно є прийнятним у кримінальному праві і є винятково важливим при вирішенні багатьох питань правозастосовної діяльності. Склад злочину, його елементи та ознаки належать до категорій кримінального права, це інструмент для кваліфікації злочину. Оскільки наука визнає можливим в інтересах практики розділити об'єктивне і суб'єктивне в злочинній поведінці, відносячи діяння до об'єктивної сторони злочину та вивчаючи окремо ставлення до нього з боку злочинця (суб'єктивну сторону), то, безумовно, і всі інші ознаки (причинний зв'язок, наслідки, обстановку, місце, час, спосіб, засо-

